

BKT AGRESIVNOSTI KOD
DJECE

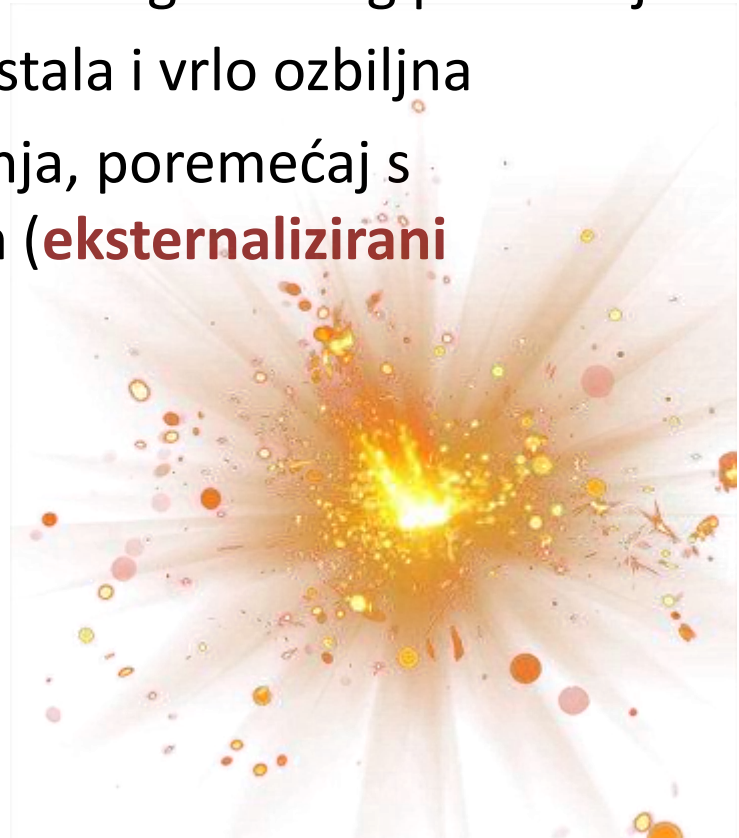
Maja Bektić Mihaljević

HUBIKOT

Prosinac, 2019.

Agresivnost

- verbalna ili fizička ponašanja kojima se nanosi šteta drugim ljudima ili objektima
- Gotovo sva djeca imaju neke oblike agresivnog ponašanja
- **PROBLEM:** kada je agresija učestala i vrlo ozbiljna
- Javlja se uz poremećaj ophođenja, poremećaj s prkošenjem i suprotstavljanjem (**eksternalizirani poremećaji**)
- javlja se i uz ADHD, distimiju, PTSP

Poremećaji u djetinjstvu

Internalizirani poremećaji

- Osjećaj tuge i tjeskobe, povlačenje u sebe, izbjegavajuća ponašanja (npr. depresija, anksioznost)
- Pretjerano kontroliraju svoje ponašanje
- Problem stvara samom djetetu

Eksternalizirani poremećaji

- Poremećaj s prkošenjem i suprotstavljanjem
- Poremećaj ophođenja
- Nedovoljno kontroliraju svoje ponašanje
- Ponašanje je ometajuće za druge, problem za okolinu

- Agresivna djeca češće se upućuju na procjenu za razliku od djece s drugim teškoćama

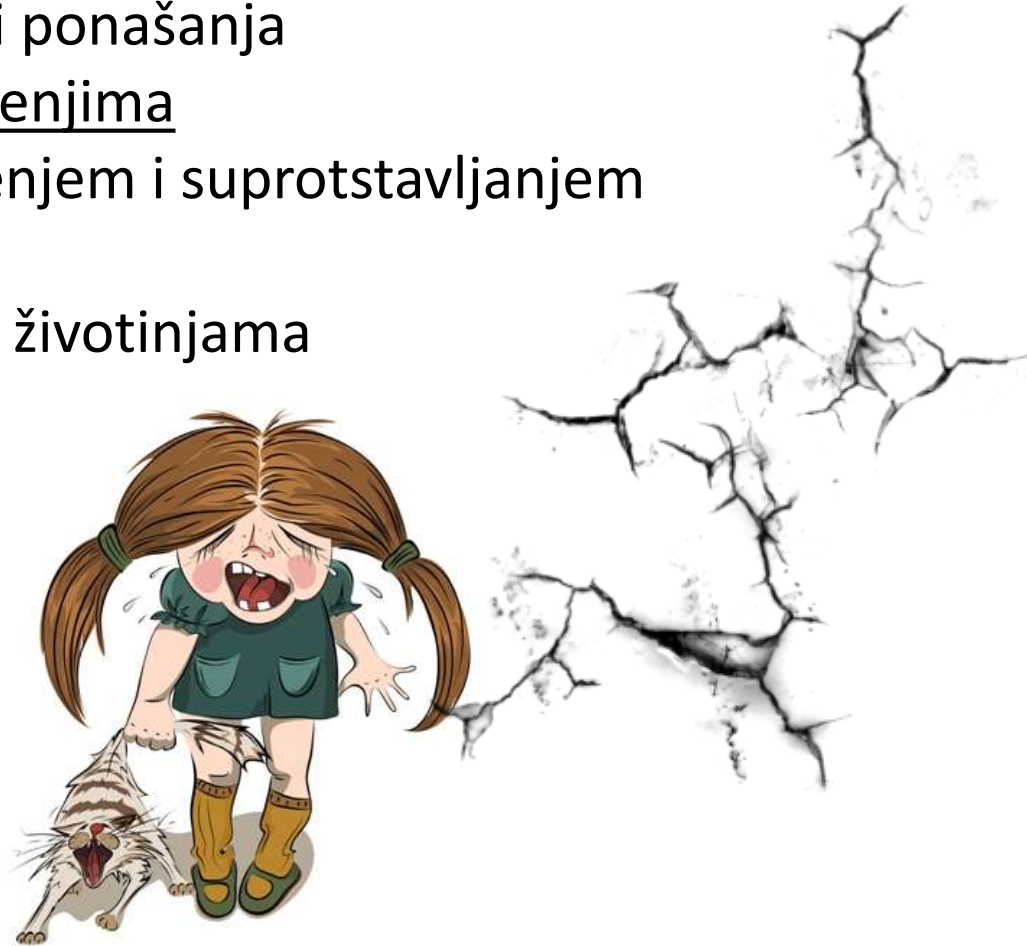
Poremećaj s prkošenjem i suprotstavljanjem

- Ljutnja, neprijateljsko i prkosno ponašanje
- Svađe s odraslima
- Ometanje drugih
- Prkošenje, odbijanje poslušnosti
- Ne poštuju pravila
- Okrivljuju druge za pogreške
- Izazivaju probleme kod kuće
- Prevalencija: 6- 16% dječaka, 2-9% djevojčica
- Javlja se u dobi od 4 do 8 godina, a najkasnije u ranoj adolescenciji

Poremećaj ophođenja

- Kršenje tuđih prava ili normi ponašanja
- U različitim socijalnim okruženjima
- **Teži** od poremećaja s prkošenjem i suprotstavljanjem
- Agresivnost prema ljudima i životinjama
- Uništavanje imovine
- Prevare ili krađe
- Ozbiljna kršenja zakona
- Češći kod dječaka
- Prevalencija: od 1 do 10%

Čimbenici povezani s dječjom agresijom

•Obitelj

Svađe, razvod, nasilje u obitelji, zlostavljanje, psihički poremećaji, nedosljedni odgojni postupci, loš uzor, nedostatak volje, brige i uključenosti, problemi u ranom razvoju privrženosti

•Socijalna sredina

Nezaposlenost, nizak soc. ek. status, neprimjereni medijski sadržaji, loš utjecaj vršnjaka

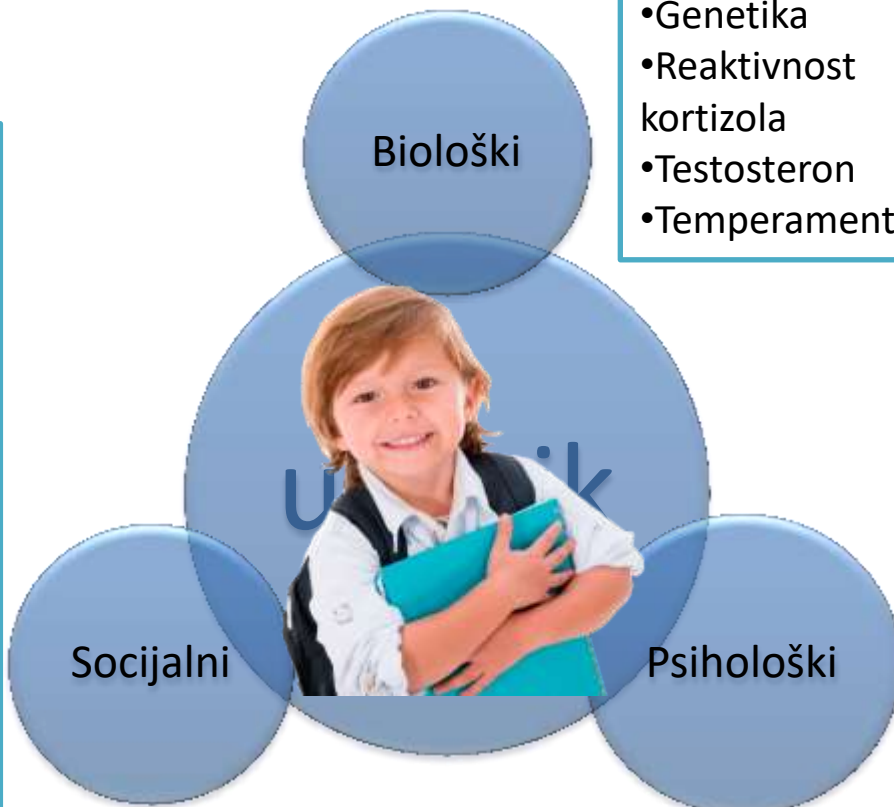
Biološki

- Genetika
- Reaktivnost kortizola
- Testosteron
- Temperament

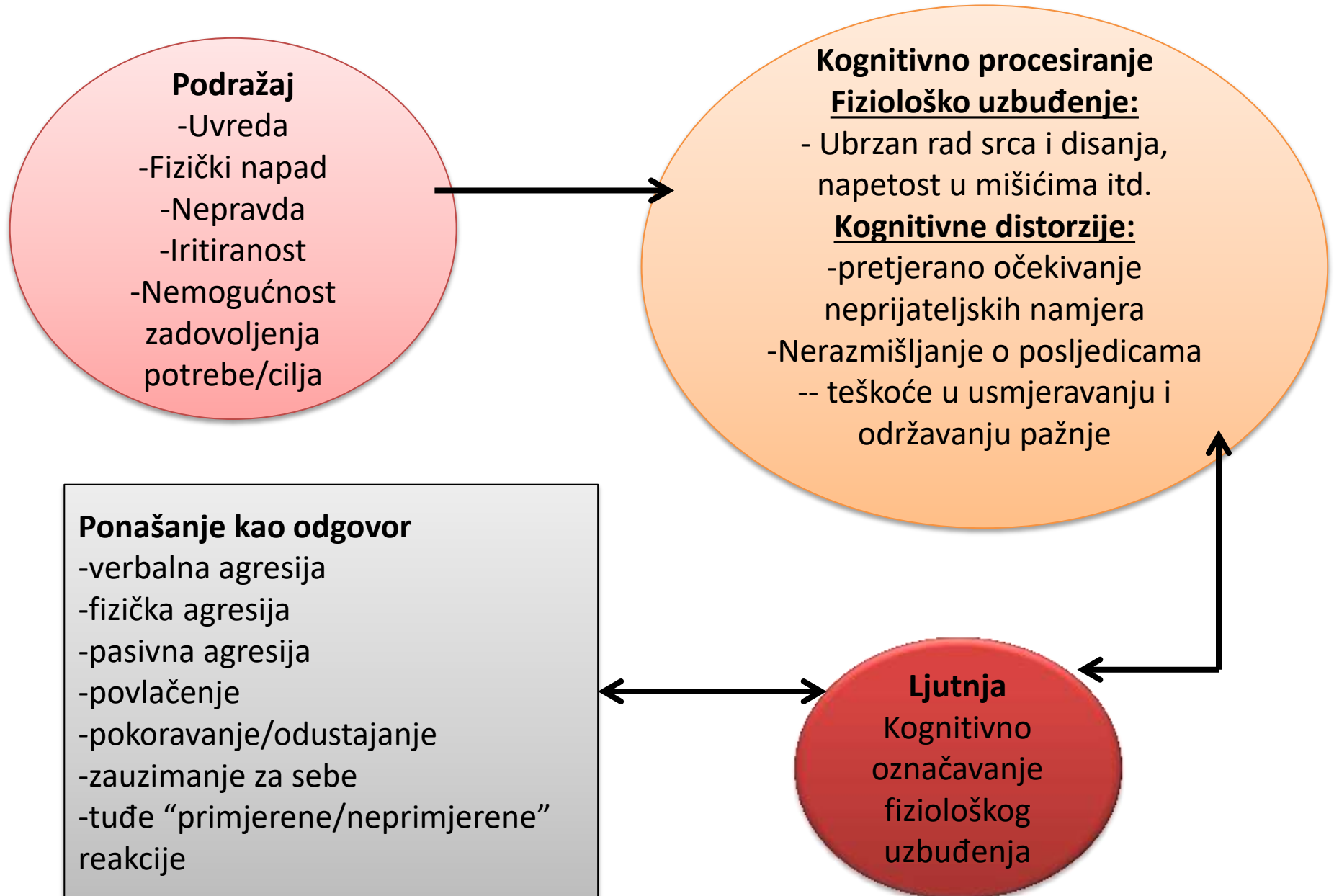
Socijalni

Psihološki

- Doživljaj tuđih ponašanja prijetećim
- Deficit u socijalnim vještinama
- Deficit u vještinama rješavanja problema
- Manjak samokontrole

Kognitivno-bihevioralni model ljutnje i agresije, Kendall, 2006.

Što kažu istraživanja?

1. Agresivno ponašanje je stabilno tijekom djetinjstva i adolescencije
2. Veća vjerojatnost konzumiranja droge, alkohola, pušenja cigareta, većeg broja izostanaka iz škole, odustajanja od škole, maloljetničkog roditeljstva, delikvencije i nasilja u odrasloj dobi
3. Komorbiditet
  - Agresivna djeca koja su ujedno i odbačena od strane vršnjaka= 2x veći rizik za poteškoće prilagodbe u srednjoj školi
  - Poremećaj ophođenja i depresija= ranije konzumiranje alkohola
  - Agresivna djeca i ADHD= češće vrijeđanje drugih i konzumacija droge

Karakteristike agresivne djece

- Deficit u izvršnim kognitivnim procesima – manja samokontrola, ljutnja
- Kognitivne distorzije u procjeni socijalne situacije
- Poteškoće u održavanju pažnje, težak temperament
- Dominantni i osvetoljubivi u socijalnim odnosima = neprikladne akcije
- Generiraju manji broj rješenja u rješavanju socijalnih problema
- Direktna akcija kao rješenje – rjeđe suradnja, razgovor
- Niža empatija
- Nisko samopoštovanje u dječjoj dobi, visoko u adolescenciji

*PODCJENJUJU VLASTITU AGRESIVNOST,
VJERUJU DA AGRESIVNOST DOVODI DO
ŽELJENIH ISHODA TE DA JE
OPRAVDAN NAČIN REAGIRANJA*

Psihološka procjena agresivne djece

1. LJESTVICE ZA PROCJENU PONAŠANJA

- **CBCL** (Child Behavior Checklist; Achenbach, 1991)

2. INTERVJU

- s djetetom, roditeljima, učiteljima
- strukturirani intervjui – paralelne forme za djecu i roditelje

3. OPAŽANJE

- u djetetovom prirodnom okruženju
- za vrijeme intervjua

4. PROCJENA RODITELJA

- depresija, partnerski odnos, samokontrola ljutnje...
motivacija za uključivanje u tretman

NAM: "Nikad ne uspijem izaći na kraj s djetetom."

Tretman agresivne djece

PROGRAM SUOČAVANJA S LJUTNJOM (Anger Coping Program)

- Grupni tretman
- Priprema za grupni tretman kroz individualnu terapiju
- Grupe homogene prema dobi, spolu, teškoćama
- Osigurati prostoriju sa što manje distraktora
- Agresivnoj djeci je važno potkrepljenje dobiveno od grupe vršnjaka

1. prepoznavanje **znakova uzbuđenja**
2. prepoznavanje **podražaja** koji izazivaju **ljutnju**
3. upoznavanje s **fiziološkim aspektima ljutnje**
4. poučavanje strategija **samokontrole** (npr. unutarnji govor)
5. zauzimanje perspektive
6. učenje **socijalnih vještina**

Bihevioralne tehnike

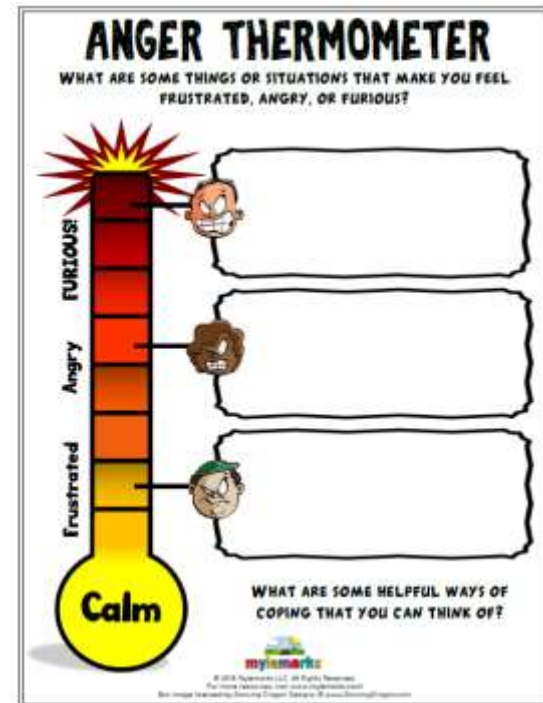
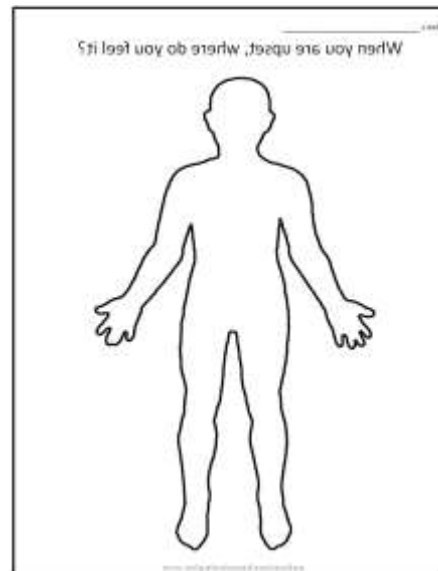
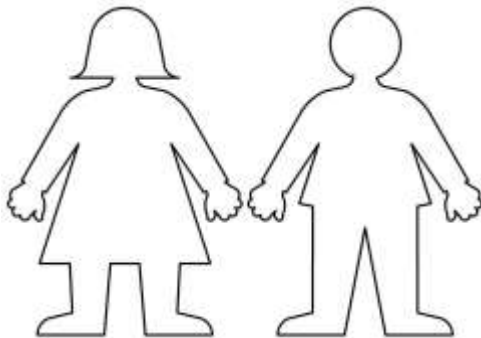
- ***Funkcionalna analiza ponašanja (ABC Analysis)***
  - Određuje se što prethodi agresivnom ponašanju (trigeri, tj. Antecedent), koja agresivna ponašanja dijete iskazuje u određenim situacijama (Behavior) i posljedice (Consequences).
  - Na temelju posljedica zaključuje se o funkciji ponašanja (npr. dijete nešto dobiva ili izbjegava agresivnim ponašanjem)
- ***Modeliranje***
  - Terapeut
  - Roditelj demonstrira kod kuće ciljano ponašanje
- ***Imaginativna tehnika***
  - Dijete zamišlja željeno ponašanje i njegove pozitivne posljedice = unutarnje kondicioniranje

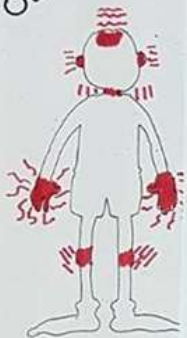
Bihevioralne tehnike

- **Identifikacija emocija**

- Podučavanje roditelja i djeteta o emocijama = prvi korak u stjecanju samokontrole
  - Tehnika samo-opažanja (koje situacije izazivaju ljutnju, fiziološki znakovi ljutnje, procjena intenziteta emocionalnog stanja- npr. Moj termometar ljutnje)
- Biblioterapija: slikovnice o emocijama

Oblik i boja

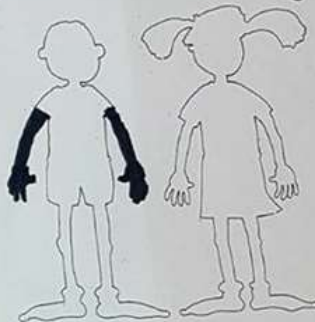
Oblik i boja

Oblik i boja n

Oblik i boja mog bijesa

Oblik i boja

Oblik i boja mog bijesa

Bihevioralne tehnike

- ***Tehnike samokontrole i relaksacije***

- Uočiti okidače za vlastitu ljutnju
- Osjećaj prvih znakova ljutnje= **STOP tehnika - 3 dijela**
  1. Dijete zamišlja STOP znak
  2. Relaksacija (abdominalno disanje i dr.)
  3. Distrakcija

Može koristiti samoumirujuće rečenice (“ja to mogu”, “neću se dati isprovocirati”...)

- Pozitivne samoizjave (“Bravo ja! “Super, uspio sam ostati smiren”)
- **Relaksacija:** abdominalno disanje, vođena imaginacija, progresivna mišićna relaksacija (prilagodba uzrastu djece)
- Preplavljenost osjećajima – distrakcija (slikovnice, lego kocke, crtanje, igre, fizička aktivnost)

- ***Potkrepljivanje***

- Socijalni potkrepljivači (npr. pohvala),
- Materijalni potkrepljivači (manje i veće nagrade)

Kognitivne tehnike

- ***Psihoedukacija roditelja i djeteta***
  - Informacije o poremećaju, KBT model ljutnje i agresivnog ponašanja, BKT tretmanu
- ***Identifikacija i evaluacija NAM***
  - Prepoznavanje NAM, zamjena realnijim i funkcionalnijim mislima (kognitivna restrukturacija- misaoni oblačići za manju djecu)
- ***Verbalne samoinstrukcije (samogovor)***
  - Verbalno vođenje od strane psihoterapeuta - samo glasno govori upute - šapće upute - unutarnji govor

Name: _____

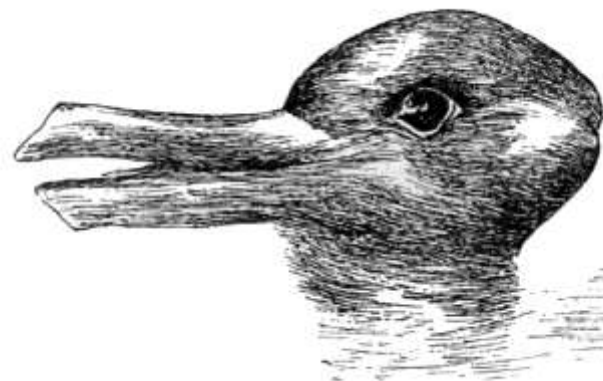
2. When I felt _____, these thoughts raced through my head:

Kognitivne tehnike

- ***Samoumirujuće rečenice***
  - "nije vrijedno toga da se ljutim", "samo me želi naljutiti, neću se dati"
- ***Tehnike rješavanja problema u socijalnim situacijama***
  - Kroz igru uloga, slikovne priče i igračke, grupne rasprave
- ***Trening asertivnosti***
  - Zauzimanje za sebe poštujući druge osobe, modeliranje
- ***Tehnika zauzimanja stajališta***
  - Što drugi misle i osjećaju
  - Učinak njihovog ponašanja na druge
  - Staviti se "u tuđe cipele"

Učinkovitost BKT-a u radu s agresivnom djecom

Rezultati istraživanja su neujednačeni

- Istraživanja se mogu podijeliti na ona koja imaju negativne, pomiješane i pozitivne rezultate o učinku BKT-a.

Ovise o:

- Procjenjivaču (samoprocjene, roditelji, učitelji, vršnjaci)
- Aspektima agresivnosti koji se procjenjuju (pažnja, vještine rješavanja problema, impulzivnost...)
- Programima koji su se koristili

Važno za uspjeh terapije:

- a. Rani početak intervencije
- b. Rad i s roditeljima i s djetetom – smanjenje agresivnosti i poboljšanje odnosa roditelj-dijete
- c. Booster seanse
- d. Ostala obilježja djeteta (anksioznost, somatizacija, odbačenost od strane vršnjaka)

Za kraj...

- ✓ Razvijanje socijalnih vještina: brže kroz igranje uloga i diskusije
- ✓ Prilagodba tehnika djeci mlađe dobi (igre, lutke, priče, crteže, stripove, misaoni oblačići...)
- ✓ Prednosti i sposobnosti djece
- ✓ Terapijski odnos, odnos povjerenja
- ✓ Komorbiditet, zlostavljanje?

Literatura

- Boričević Maršanić, V., Zečević, I., Paradžik, Lj., Šarić, D., Karapetrić Bolfan, Lj. (2015). Kognitivne tehnike u kognitivno bihevioralnoj terapiji mlađe djece s eksternaliziranim poremećajima. Soc. psihijat. Vol. 43, br. 4.
- Kendall, P. C. (2006). Child and Adolescent Therapy: Cognitive-Behavioral Procedures. New York: The Guilford Press.

Hvala na pažnji!